

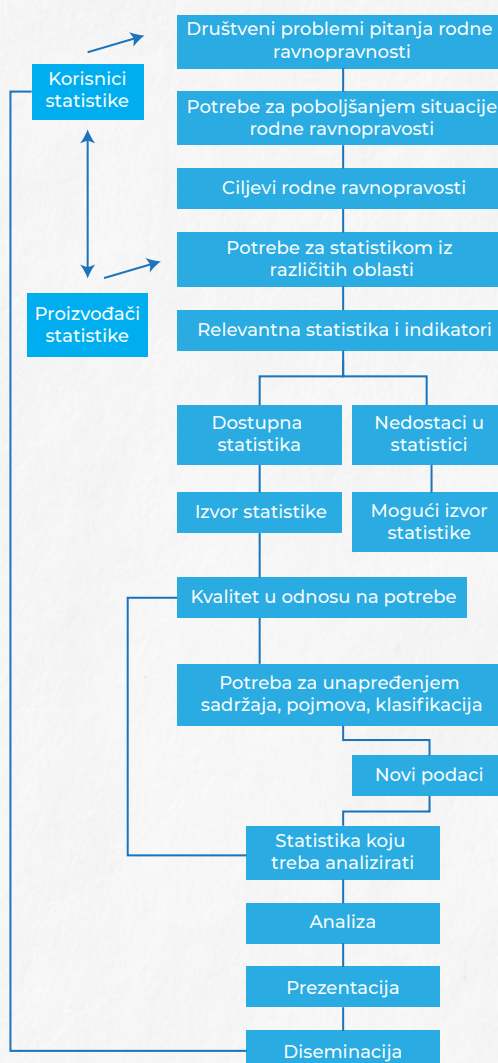
UVOĐENJE PRINCIPA RODNE RAVNOPRAVNOSTI U SVAKODNEVNE AKTIVNOSTI LOKALNE SAMOUPRAVE: DOSTUPNOST I UPOTREBA PODATAKA RAZVRSTANIH PO SPOLU

Žene i muškarci imaju različite uloge u društvu, nejednak pristup resursima, te na njih različito utiču politike i mjere vlasti. Ako se politike i mjere ne prilagode potrebama postojećih rodnih diferencijala, onda će se postojeće rodne nejednakosti dodatno produbiti. Statistika bi trebala biti osnova za sve vrste akcija i za percepciju stanja i ideja za razvijanje društva na svim nivoima. Statistike omogućavaju da se promoviraju promjene, unište stereotipi i promovira razumijevanje aktuelne situacije rodne (ne)ravnopravnosti u društvu. Statistika je osnova za formuliranje politika i mjera kao što su one koje donose jedinice lokalne samouprave (JLS).¹ Zbog toga je neophodno da statistika razvrstana po spolu bude redovan proces JLS i za prikupljanje podataka, kao i njihovu analizu i distribuciju.

Kapaciteti lokalnih institucionalnih mehanizama za ravnopravnost spolova – komisija za ravnopravnost spolova na nivou JLS, kao i dosljedno praćenje napora u vezi s uvođenjem rodno osviještenih politika i mjerenje njihovog značaja, zahtijevaju dodatna poboljšanja. Situacija je slična i na drugim nivoima vlasti jer se „podaci raščlanjeni prema spolu ne evidentiraju, ne prikupljaju, ne ažuriraju i ne analiziraju uvijek, bez obzira na pozitivne primjere u određenim sektorima. Rodna povezanost s faktorima kao što su starost, invalidnost i status etničke manjine nije jasno evidentirana u izvorima podataka.“²

Određeni pomaci su vidljivi na nivou entiteta, primjera radi Gender centar FBiH formirao je

Gender statistika - Proces proizvodnje podataka³



i održava bazu o slučajevima nasilja u porodici, dok Gender centar RS ne prikuplja podatke direktno, ali koristi podatke iz polugodišnjih

¹ Statistics Sweden (1996) Engendering Statistics: A tool for change.

² UN Women (2021). Rodni profil zemlje Bosna i Hercegovina.

³ Prevedeno i adaptirano iz Statistics Sweden (1996) Engendering Statistics: A tool for change. str.8.

izvještaja Ministarstva porodice, omladine i sporta Republike Srpske, nadležnog za izvještavanje o slučajevima nasilja u porodici ⁴. Baza uključuje aktere uključene u otkrivanje i reakciju na slučajeve porodičnog nasilja sa značajnim brojem indikatora, a ti podaci su dostupni za istraživanje i izvještavanje, mada se ne objavljuju redovno. Međutim, entitetski podaci ne konsolidiraju se redovno na državnom nivou u svrhu analize, praćenja i izvještavanja. ⁵ Entitetski podaci se isto tako ne prosljeđuju jedinicama lokalne samouprave.

Čak i kada su dostupni podaci raščlanjeni po spolu, ne ažuriraju se uvijek redovno u cilju mjerenja. Postoje napor da se poboljša prikupljanje podataka, posebno u vezi s nasiljem nad ženama. Agencija za ravnopravnost spolova BiH dala je institucijama preporuke o prikupljanju podataka raščlanjenih po spolu. ⁶

Prikupljanje podataka razvrstanih po spolu je zakonska obaveza gradova i općina (član 24. Zakona o ravnopravnosti spolova BiH), te su značajan preduvjet za integriranje ravnopravnosti spolova u sve djelatnosti lokalne samouprave. Obaveza razvrstavanja po spolu se odnosi na sve podatke koje prikuplja javna uprava, ali i javna preduzeća i ustanove čiji je osnivač grad ili općina, te obuhvataju i sve podatke o poticajima i subvencijama, transferima i drugo.

Upotreba podataka razvrstanih po spolu kako bi se mapirali i adresirali izazovi rodne neravnopravnosti pri lokalnim samoupravama, podrazumijeva njihovu jednostavnu dostupnost i ažuriranost. S time u vezi, neophodno je da JLS sagledaju dosadašnju praksu rada u ovoj oblasti. **Savez općina i gradova Federacije BiH i Savez opština i gradova Republike Srpske**, uz podršku Švedskog saveza lokalnih vlasti i regiona, održali su niz radionica i konsultacija sa četrnaest članica iz oba Saveza na temu prikupljanja i upotrebe podataka razvrstanih po spolu, a iz perspektive JLS i uz sagledavanje trenutnih mogućnosti jedinica lokalne samouprave. U nastavku donosimo sažetak ključnih zaključaka i preporuka:

U Federaciji BiH, slučajevi nasilja u porodici evidentiraju se u bazu podataka koju je formirao i održava **Gender centar FBiH**. Baza omogućava Gender centru da izvještava ne samo o slučajevima već i o naredbama o zaštitnim mjerama i ishodima sudskih postupaka.

STATISTIČKI PODACI O NASILJU U PORODICI

Gender Centar Federacije Bosne i Hercegovine u skladu sa djelokrugom svoga rada sačinjava godišnje izvještaje o stanju ravnopravnosti spolova za područje Federacije Bosne i Hercegovine. Navedeni izvještaji sadrže i podatke kantonalnih ministarstava unutrašnjih poslova vezano za član 222. Krivičnog zakona Federacije BiH koji se odnosi na nasilje u porodici, podatke opštinskih sudova vezano za provedbu Zakona o zaštiti od nasilja u porodici, podatke o broju smještenih žrtava nasilja u porodici u šest sigurnih kuća koje djeluju na području Federacije Bosne i Hercegovine, a od uspostave jedinstvenog broja SOS telefona 1265 za pomoć žrtvama nasilja u porodici vode se i podaci o broju poziva na navedeni servis. Slijedi pregled statističkih podataka o nasilju u porodici za period od 2006. do 2015. godine preuzet iz godišnjih izvještaja o stanju ravnopravnosti spolova za područje Federacije Bosne i Hercegovine:

PODACI KANTONALNIH MINISTARSTAVA UNUTRAŠNJIH/UNUTARNJIH POSLOVA VEZANO ZA ČLAN 222. KRIVIČNOG ZAKONA FEDERACIJE BIH										
	2006. godina	2007. godina	2008. godina	2009. godina	2010. godina	2011. godina	2012. godina	2013. godina	2014. godina	UKUPNO
Broj prijavljenih slučajeva nasilja u porodici	1.384	1.093	2.272	1.631	1.559	1.658	1.661	1.669	1.459	14.386
Broj podnesenih izvještaja o počinjenom krivičnom	639	647	889	689	755	827	882	916	992	7.236

- Zagovarati da definirane potrebe i ulazne informacije iz JLS budu uključene u razvijanje mehanizma za praćenje provedbe politika ravnopravnosti spolova i osnaživanja žena na višim nivoima vlasti, kao i mjerenja uticaja ovih politika (tj. razvijanja sistema za prikupljanje rodno razvrstanih podataka).
- Obezbijediti ljudske resurse JLS za usavršavanje u oblasti prikupljanja i analiziranja rodno razvrstanih podataka.
- Uspostaviti saradnju sa agencijama i zavodima s mandatom za prikupljanje statistike, radi edukacije iz oblasti rodno razvrstane statistike, te redovnog informiranja o dostupnosti iste.
- Identificirati javne institucije i ustanove koje prikupljaju rodno razvrstane podatke ali ih ne prosljeđuju JLS već višim nivoima vlasti, te uspostaviti memorandume o saradnji za razmjenu podataka razvrstanih po spolu koji se već prikupljaju na nivou općine (npr. centar za socijalni rad podatke o nasilju u porodici prosljeđuje višim nivoima vlasti).
- Kako bi podaci razvrstani po spolu bili brzo dostupni za analize i planiranja, neophodno je utvrditi da li su svi potrebni podaci po sektorima dostupni, npr:

⁴ Carol Hagemann-White i Gorana Mlinarević. Prikupljanje administrativnih podataka o nasilju nad ženama i nasilju u porodici u BiH. Vijeće Evrope.

⁵ UN Women (2021). Rodni profil zemlje Bosna i Hercegovina, str.27.

⁶ Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice. Agencija za ravnopravnost spolova BiH (2019). Izvještaj o implementaciji Gender akcionog plana Bosne i Hercegovine 2018 - 2022., str 9.

Analiza položaja žena koje dolaze iz posebno ranjivih skupina stanovništva

- podaci o broju prijavljenih slučajeva nasilja prikupljeni od svih institucija u sistemu zaštite
- podaci o broju samohranih roditelja
- podaci o broju žena s invaliditetom, nezaposlenih žena, žena koje imaju više od troje djece itd.

→ Ukoliko svi podaci nisu dostupni (uključujući sektor obrazovanja, zaposlenosti, sporta, kulture, nasilja u porodici, privrede, turizma i dr.), važno je utvrditi koji podaci nedostaju, te iznaći rješenje da se ova prepreka prevaziđe. Ovaj proces može biti urađen kroz pripremu rodne analize Gender akcionog plana (LGAP) ili prilikom pripreme programa i strategija JLS.

→ Ukoliko su podaci dostupni, ali je proces njihove konsolidacije dugotrajan, neustaljen,

Gender centar Vlade Republike Srpske sarađuje s Republičkim zavodom za statistiku RS, s kojim zajednički razvija proces prikupljanja i razvrstavanja statistike po spolu iz različitih oblasti života i rada.



te se kroz prikupljanje primijete propusti neažurnosti i/ili izostavljanja bitnog segmenta određenog sektora, neophodno je unaprijediti sektorsku uvezanost i metodu konsolidacije, a ovaj proces također može biti jedna od mjera ili aktivnosti Strategije razvoja, izrade LGAP-a, ili prioritet koji će adresirati komisija za ravnopravnost spolova.

→ Prikupljanje podataka razvrstanih po spolu odnosi se i na izvještaje o implementaciji i analizi krajnjih korisnika, evaluacije LGAP-a, općinskih programa i strategija. Analize potreba građana i građanki i njihovog zadovoljstva javnim uslugama trebaju biti preduvjet za kvalitetniji rad lokalne samouprave i osnova za izradu svakog sljedećeg gender akcionog plana.

→ Po uspostavljanju sistematičnog i efikasnog sistema konsolidacije podataka razvrstanih po spolu, **komisija za ravnopravnost spolova** i/ili radna grupa za izradu LGAP-a, koristi i analizira podatke iz rodne perspektive, kao naprimjer:

- *Da li u srazmjeru sa brojem nezaposlenih samohranih roditelja postoje vrtići i produženi boravak gdje roditelji mogu ostaviti djecu i da li isti rade dovoljno dugo?*
- *Da li su cijene adekvatne ili bi JLS trebala subvencionirati dio troškova?*
- *Da li u srazmjeru s podacima o stepenu nasilja JLS učestvuje u izdavanju za rad skloništa i sigurnih kuća, da li postoji potreba za privremeni smještaj pri čekanju na mjesto u sigurnoj kući?*

→ Posebnu pažnju obratiti na dostupnost podataka o mjerenju ženskog i muškog neplaćenog rada, te rodnog aspekta siromaštva, invalidnosti, pristupačnosti javnim službama, te procesima odlučivanja. ⁷

→ U predstavljanju podataka razvrstanih po spolu za potrebe JLS ili javnosti:

- *uvijek predstavljati brojčane vrijednosti za žene i za muškarce (nepotrebno dodavati ukupno stanovništvo),*

- obratiti pažnju na različite faze u životnom ciklusu stanovništva koja jaz rodne nejednakosti može dodatno produbiti ili smanjiti (npr. učešće u radnoj snazi žena i muškarci koji su ne/oženjeni, sa ili bez djece, razvrstano po brojčanosti domaćinstva, različite dobne skupine).

→ Obezbijediti da svi podaci sadržani u izvještajima JLS prema javnosti, medijima ili drugim nivoima vlasti uvijek budu razvrstani po spolu.

→ Planirati da se u redovne godišnje izvještaje JLS uključi i posebna oblast „Žene i muškarci u Općini ABC“ po ugledu na publikaciju koju proizvodi Agencija za statistiku Bosne i Hercegovine - **„Žene i muškarci u Bosni i Hercegovini- Rodna statistika za kreiranje boljih politika.“**

Agencija za statistiku BiH objavljuje značajan broj podataka razvrstanih po spolu u izvještaju Žene i muškarci u BiH.



Policy sažetak „Uvođenje principa rodne ravnopravnosti u svakodnevne aktivnosti lokalne samouprave: dostupnost i upotreba podataka razvrstanih po spolu“ pripremljen je u sklopu projekta „Jačanje uloge Saveza općina i gradova u Bosni i Hercegovini“ koje provode Savez općina i gradova Federacije BiH i Savez opština i gradova Republike Srpske, u saradnji sa Savezom lokalnih vlasti i regiona Švedske SALAR i strateškim partnerom Švedskim međunarodnim centrom za lokalnu demokratiju (ICLD), te uz zajedničku podršku ambasada Švedske i Švicarske.

Posebno zahvaljujemo predstavnicima i predstavnicama JLS učesnicama mreže za ravnopravnost spolova na lokalnom nivou:

Općina Banovići

Općina Doboj Jug

Grad Gradiška

Grad Doboj

Opština Istočna Ilidža

Opština Laktaši

Općina Lukavac

Opština Rogatica

Opština Sokolac

Grad Tuzla

Opština Višegrad

Grad Zvornik

Općina Žepče